

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver.....	side	2
Program for årsmøde.....	side	3
Annasminde ved Holeby.....	side	4
Lidsø Gods På Rødby Fjord.....	side	6
Med kærlighed og højagtelse.....	side	8
S. P. Jensen.....	side	9
Fra Slægtsgårdsarkivet.....	side	11
Et menneske jeg kender.....	side	11
Fra hestekræfternes tid.....	side	11
Maribo.....	side	16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgårdsforening

Januar 2012 - Februar 2012

Nr. 416 - 68. årgang

Annasminde ved Holeby

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Forretningsfører:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomsrådgiver:

Chefkonulent
Michael Munthe Fog
Landboforeningen Gefion
Fulbyvej 15, 4180 Sorø
tlf.: 57 86 53 00
mmf@gefion.nu

Chefrådgiver Skat
Poul Hjorth
LandboMidtØst
Asmildklostervej 11, 8800 Viborg
Tlf. 87 28 22 00 / mobil 29 99 57 24

Hovedbestyrelsen:

Formand:
Peder Mouritsen
»Sædding Storgård«
Kvongvej 40, Sædding,
6830 Nr. Nebel - tlf. 75 28 73 21
p.mouritsen@sikmail.dk

Næstformand:
Karen Jacobsen
Melbyvej 3, 5610 Assens
tlf. 64 71 23 60
kj@osterbygaard.dk
(Formand: Fynskreds)

Jens Brogaard Jensen
»Maglehøjgård«, Hammerbakke 3
4050 Skibby, tlf. 47 52 99 18
jbj@gefion.nu
(Formand: Nordsjællandskreds)

Mogens Frigaard,
»Frigård«, Ypperneføllev 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
mogens.frigaard@dlgtele.dk
(Formand: Bornholmskreds)

Karen Andersen,
»Baungård«, Vollerupvej 70, 4400 Kalundborg
tlf. 59 50 20 13
ok@dlgpost.dk
(Formand: Vestsjællandskreds)

Ole Krogh Jensen
»Kroghbrogård«, Holmevej 89, Brandelev,
4700 Næstved
tlf.: 55 54 00 56
margit.h@jubii.dk
(Formand: Sjælland Syd)

Mogens Høge Hansen
»Hjørnegård«, Lundbyvej 25, Ønslev,
4863 Eskilstrup - tlf. 54 45 46 25
(Formand: Lolland/Falster kreds)

Jens M. Knudsen
Kalmargårdparken 1,
Marstrup
6100 Haderslev
tlf.: 74 57 51 65
jens@kalmargaard.dk
(Formand: Haderslevkreds)

Chr. A. Krogh
Majbølvej 17,
6470 Sydals.
tlf. 74 41 53 12
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Jens Ulrik Tarpgaard
»Tarpgård«, Tarpvej 13,
Vedersø
6990 Ulfborg,
tlf.: 21 42 13 83
tarpgaard@ofir.dk
(Formand: Ringkøbingkreds)

Steffen Buch Juul
Jægggården
Høllundvej 6,
Høllund,
7100 Vejle.
Tlf: 75 86 54 93.
svend-juul@hotmail.com
(Formand: Vejle kreds)

Anne Lis Ladefoged
»Ingvorstrup Hovedgård«
Ingvorstrupvej 7, Revn,
8500 Grenå,
tlf: 86 30 17 77
(Formand: Århuskreds
og Arkivudvalget)

Jens Skytte,
»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3,
8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax 86 46 45 21
aldrupgaard@skylinemail.dk
(Formand: Midtjysk kreds)

Niels Holger Fisker,
"Mosegården"
Nøragervej 3,
Gelstrup
9240 Nibe.
Tlf.: 98 35 13 39
(Formand: Himmerlandskreds)

Niels Ole Volhøj
"Volhøj"
Bettevej 38,
V. Tversted,
9881 Bindslev
tlf. 98 97 74 92
enovolhoj@mail.dk
(Formand: Vendsysselkreds)

Formanden skriver:

Med dette medlemsblad indbydes medlemmerne til årsmødet på Lolland, og det fremgår af programmet, hvilke interessante oplevelser der venter os. Generalforsamlingen er årsmødets mest betydningsfulde punkt, men det skal indrømmes, at der altid er flere deltagere på udflugtsdagen.

Foruden generalforsamlingen og oplevelserne af årsmødeegnen så skal det sociale ikke overses. Vi får på årsmødet hilst på dem, som vi kender, men ikke har talt med siden sidste år. Og derfor er der ved slægtsgårdsforeningens årsmøder en stemning, som ved en familiefest.

Om landbruget får noget at holde fest for, er så et spørgsmål. 2011 var endnu et år med turbulent økonomi, men jeg håber at finanskrisen nu er på sit højeste. Med landbrugets gældsætning opnår man ikke den fulde effekt af den lave rente, og det forsinke udviklingen af produktionsapparatet.

Som erhverv har vi landmænd en indlysende berettigelse. Vi står bag en produktion, en beskæftigelse og en eksport, der betyder meget for samfundet. Trods de betingelser, som vi producerer under, formår vi at øge eksporten af landbrugsprodukter. Det hænger bl. a. sammen med, at landbrugsprodukter ikke er så konjunkturfølsomme.

Jeg håber at samfundet anerkender landbrugets betydning. Ikke mindst i disse år, hvor andre producerende erhverv har det vanskeligt.

Hvis dansk landbruget kan få lov til at udvikle produktionen, ser jeg store muligheder for vores erhverv i fremtiden. Kan vi få udryddet den politiske usikkerhed omkring vandplaner og dyrkningsrestriktioner samt få ro på finansieringen, så vil dansk landbrug udvikle sig til gavn for alle.

Med dette fremtidshåb, sendes alle Slægtsgårdsforeningens medlemmer en hilsen, men håbet om at mange vil deltage i årsmødet på Lolland.

Peder Mouritsen.

Adresseændringer

bedes meddelt foreningens sekretær: Inger M. Hansen,
Svalevej 13, 4440 Mørkøv - Tlf. 59 27 59 77

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16, fax 86 48 41 82
E-mail:
arkiv@slaegtsgaardsforeningen.dk
Åbningstid: onsdag kl. 11-15.

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:

Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66
Else Skovbo Jensen, Kløvervej 5,
8850 Bjerringbro. Tlf.: 86 68 40 47.
Inge Nissen
Tåsingegade 22 st. tv., 8200 Århus N.
Tlf: 86 10 43 31 / 23 74 10 37.

Redaktion:

Ole G. Nielsen
Bøgeparken 25 B
4241 Vemmelev
Tlf. 58 38 38 08
OleGN@mail.tele.dk

Nr. 117 udkommer omkring den 20. april 2012. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 1. april 2012.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Jannerup Offset A/S
Ndr. Ringgade 74
4200 Slagelse
Tlf. 58 52 52 22
jannerup@jannerup.dk

Program for årsmødet 2012

Lørdag den 19. maj 2012

- Kl. 09.30 Afgang fra Maribo Søpark, Vestergade 29, 4930 Maribo.
- Kl. 10.00 Besøg hos Birte og Rasmus Jørgensen, "Annasminde", Vestervej 35 B, 4960 Holeby
- Kl. 12.00 Besøg på Pederstrup med Reventlow Museet, Pederstrupvej 124, 4913 Horslunde
- Kl. 12.15 Frokost i cafeteriaet
- Kl. 15.00 Afgang mod Maribo langs Smålandshavet og Knuthenborg.
- Kl. 15.30 Ankomst Maribo Søpark.
- Kl. 16.00 Kaffe på Maribo Søpark.
- Kl. 16.15 Årsmødet åbnes officielt på Maribo Søpark, Vestergade 29, 4930 Maribo.
- Kl. 18.30 Festsiddag på Maribo Søpark

Dagsorden for årsmødet:

1. Sang og velkomst.
2. Valg af dirigent.
3. Formanden, Peder Mouritsen, aflægger beretning, herunder beretning om medlemsbladet.
4. Formanden for Slægtsgårdarkivet, Anne Lis Ladefoged, aflægger beretning.
5. Beretningerne drøftes.
6. Fremlæggelse af regnskab og budget.
7. Valg af formand.
8. Valg af revisorer.
9. Mødested for årsmøderne 2013 og 2014.
10. Eventuelt.

Søndag den 20. maj 2012

- Kl. 09.00 Morgenandagt i Maribo Domkirke.
- Kl. 10.30 Besøg hos gårdejere Dorte og Bryan Hansen, "Dalbakkegaard", Dalbakkevej 2, 4894 Øster Ulslev
- Kl. 12.00 Frokost på "Sukkertoppen", Nykøbingvej 76, 4990 Sakskøbing.
Fortælling om roedyrknningen på Lolland-Falster.
Kaffe med afslutning af årsmødet.

TILMELDINGSSKEMA SIDE 15

Der skal på forhånd betales for:

MØDEUDGIFTER

Lørdag

Frokost på Pederstrup kr. 130,-
inkl. en øl/vand samt entre
Eftermiddagskaffe med kag65 kr.
Festmiddag på Maribo Søpark (tre retter, inkl. velkomstdrik, vin ad libitum til maden, kaffe) 435 kr. + fællesudgifter (musik, tryksager, porto m.m.) 80 kr..... I alt 515 kr.

Søndag

Frokost på "Sukkertoppen" i Sakskøbing.....165 kr.
(inkl. 1 øl/vand og kaffe m. kage) + fællesudgifter 30 kr.
I alt195 kr.

OVERNATNING

Der er overnatning på Maribo Søpark inkl. morgenmad
Dobbeltværelse pr. person, lørdag-søndag,350 kr.
Enkeltværelse pr. person, lørdag-søndag,450 kr.
Dobbeltværelse pr. person, fredag-søndag,700 kr.
Enkeltværelse pr. person, fredag-søndag,900 kr.

BUS, LØRDAGSUDFLUGT

Der vil blive arrangeret buskørsel til turen lørdag.
Det anbefales at tage bussen, da lokale folk vil fortælle om, hvad der passerer. Pris 120 kr.
Busserne kører fra Maribo Søpark og tilbage.
Personbiler kan parkere på hotellets parkeringsplads hele lørdagen. Bustur kl. 9.30 til 15.30.

Fortur, fredag.

Der vil blive fortur fra Sjælland med bus.
Buskørslen.....630 kr.
Besøg på "Lungholm"50 kr.
Frokostbolle og kaffe med brød.....50 kr.
"Lidsø", Rødby havn og fjord35,-
Middag på Maribo Søpark165 kr.
Samlet pris 2.535 kr. pr. person i dobbeltværelse.
Tillæg for enkeltværelse200 kr.

AFBUD

Eventuelle afbud meddeles straks til Inger M. Hansen, hvis betaling skal undgås.

Forturen

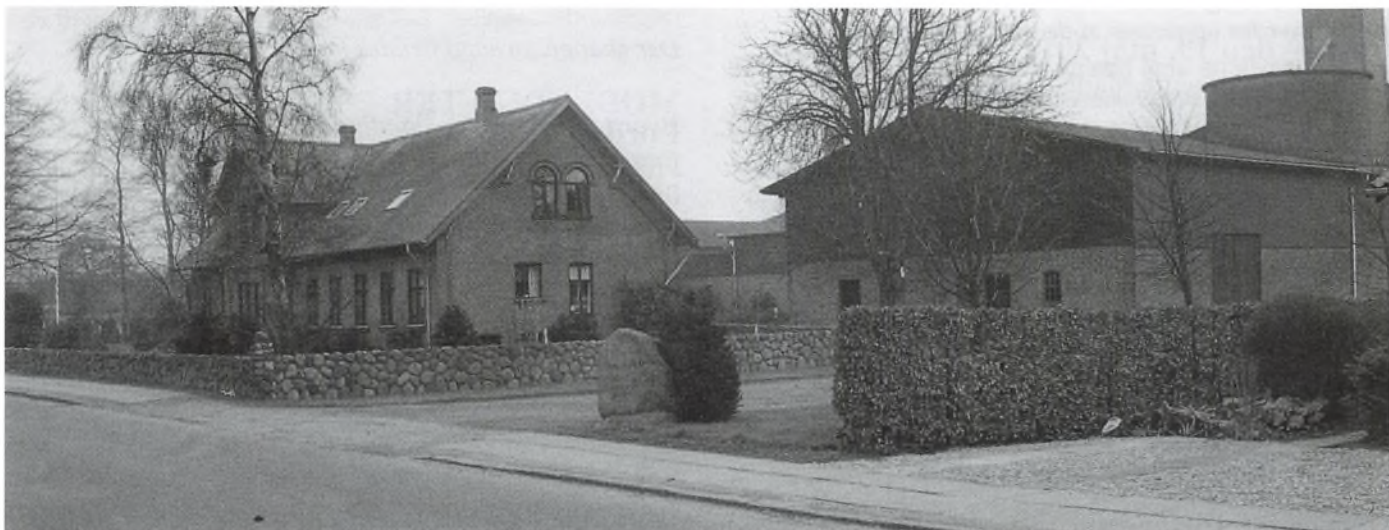
Foreningen tilbyder et program for fredag den 18. maj, for de medlemmer, der har tid og lyst til at opleve noget mere af årsmødeegen.

Vi samles kl. 10 på Rosengård ved Ringsted, hvor bussen venter. Så kan medlemmer fra både Jylland og Fyn nå frem, og alle andre interesserede med dem. Vi kører sydpå og undervejs bliver der en pause, hvor vi nyder en simpel frokostbolle. Så besøger vi Lungholm gods, hvor Nicolas baron de Bertouch-Lehn fortæller om driften og viser rundt i hovedbygningen. Turen fortsætter til Lidsø Gods, hvor ejeren, Anders N. Henriksen, fortæller om Rødby, tørlægnningen af Rødby Fjord, anlæggelsen af Rødbyhavn og om Lidsø. Samt om naturplejen i området. Fortællingen foregår i bussen, så vi undervejs oplever det, som hans fortæller om.

Herefter kører vi til hotellet i Maribo. Indkvarteres og spiser til aften.

Aftenens program bliver en tur til ruinerne af Maribo Kloster, som næsten ligger i hotellets baghave. Fra lørdag formiddag deltager vi i det ordinære årsmødeprogram.

Annasminde ved Holeby

Den samlede bedrift drives fra slægtgården Annasminde, der ligger ca. midtvejs ad "hovedgaden" i Holeby. Annasminde har været i Rasmus Jørgensens slægt helt tilbage fra 1821. Birte og Rasmus Jørgensen, der begge interesserer sig en del for slægtshistorien.

Lørdag formiddag besøger årsmødet Birthe og Rasmus Jørgensen, Annasminde ved Holeby en gård, der har været i slægten siden 1831.

Tidligere medarbejder ved slægtgårdsarkivet Bo Johansen har samlet historien om Annasminde, og han skriver: Annasminde ligger ved Holeby nær Rødby på Lolland. Den hørte under kronen indtil 1725, hvor den blev solgt til Højbygård gods. Herfra blev den i 1856 købt til selveje. Gårdens historie kan følges tilbage til 1642, hvor fæsteren var Hans Andersen, der i årligt landgilde leverede 2 tdr. byg og 1 td. havre til lensmanden på Alholm.

Holeby var fra gammel tid delt i to landsbyer, Nørre og Sønder Holeby, der dog havde fælles bymark. Den bestod af tre store vange med rotationer: 1. hvede og rug, 2. byg og havre og 3. brak. De tre vange var inddelt i 62 åse, der igen var inddelt i 1692 agerskifter. Gården havde i 1682 36 agre med et samlet areal på 11,4 tdr., og et hartkornstilliggende på 2.4.0.0. Omkring 1725 udvidedes gården til mere end det dobbelte.

I 1725 blev det meste af krongodset på Lolland solgt, og gården kom - sammen med 10 andre af Holebys i alt 22 gårde - under Højbygård gods. Fæsteprotokollen herfra er bevaret efter 1757, og det først kendte fæstebrev for gården er fra 1758, hvor Rasmus Rasmussen, der var rytter i landmilitzen, overtog fæstet på gården. Den havde - efter udvidelsen - et hartkornstilliggende på 5.5.3.1½ og leverede i årlig landgilde 1 td. hvede, ½ td. rug, 2½ td. byg, 1 lam, 1 gås, 4 høns og 20 æg.

I 1770 blev hoveriets maksimale omfang bestemt. I så- og høsttiden (10 uger) kunne Højbygård kræve i alt 14½ køre- og spanddag, hvor gården skulle stille med en karl og et spand heste med plov eller vogn. Desuden i såkaldte hånd- og gangdage, hvor en karl skulle stille i alt 12½ dag og en dreng eller pige i alt 10 dage. I årets øvrige 42 uger måtte

godset kræve ¾ køre- og spanddag ugentligt, samt i hånd- og gangdage ugentligt ½ dag, hvor en karl skulle møde, og ¼ dag, hvor en dreng eller pige skulle møde. Herudover var fastsat til ekstra pløjning, høhøst og møgspredding årlig henholdsvis 28, 19½ og 12 dage, på årsplan blev der i alt 74 køre- og spanddage samt 148½ hånd- og gangdage. Hoveriet steg yderligere indtil det blev endeligt fastfrosset ved en forening om hoveriet på Højbygård i 1792. Denne forening, der var gældende indtil gården købtes fri i 1855, fastsatte det årlige hoveri til 80½ køre- og spanddag og 177 hånd- og gangdage for en helgård.

I 1797 foregik en udskiftning, hvorefter hvert af de tre godser, der ejede Holeby - Højbygård, Knuthenborg og Søholt - fik sine gårdes jorder samlet for sig selv. Derefter foregik den endelige udskiftning i 1799, hvor hver gård fik sin agerjord i én lod. Gårdens lod blev på 72,03 tdr. land. Gården blev udflyttet kort efter. Formentlig u 1801. Alle Højbygårds gårde blev efter udskiftningen gjort lige store i hartkorn, nemlig 7.0.1.2. Herved blev landgilden ens for alle gårde, nemlig 1,19 td. hvede, 1,06 td. byg, 0,31 tdr. havre, 1 lam, 1 gås, 2,82 høns og 20 æg. Efter den nye matrikel i 1844 blev hartkornet sat til 8.2.2.¾.

Slægten

Ved fæstebrev af 14. september 1821 overtog Ole Hansen (1790-1848) Annasminde. Hermed kom den nuværende slægt til gården. Ole Hansen var døbt 18. juli 1790 og søn af gårdmand Hans Clausen i Holeby. Han blev kaldt "lille Ole" på grund af sin ringe højde. I militæret kunne han kun bruges som kusk. Han var i 1816 som tjenestekarl hos sognefoged Rasmus Christophersen, daværende fæster på Annasminde, blevet gift med dennes tjenestepige - og muligvis plejedatter - Anna Hansdatter (1792-1867). Ole Hansen døde 22. juli 1848. Hans enke fortsatte med at drive gården. I 1849 kom Jørgen Sørensen (1819-1897) til gården som tjenestekarl, og blev i 1851 gift med en datter fra gården, Anne Olsdatter (1824-1882). Han var gårdmandssøn fra Lundegårde i Ringsebølle sogn. Jørgen Sørensen blev gårdens første selvejer, idet han købte gården 25. januar 1855 af baroniet Søndrekarle, hvortil Højbygård med underliggende gods hørte. Baroniet havde i 1851 fået tilladelse til at sælge sit bøndergods.

Sønnen Rasmus Christian Jørgensen (1857-1916) drev gården fra 1887 og fik skødet i 1897. Han blev i 1886 gift med Karen Line Hansen (1859-1926) fra Assenbølle. Han var mere alsidig interesseret end faderen og deltog aktivt i byens trivsel og foreningsliv. En overgang holdt Fugleskydningsselskabet til i hans have, og den årlige sommerfest afholdtes her i havens lille lystanlæg. Han byggede nyt stuehus til Annasminde i 1907 og en ny stor lade i 1914. Elektricitet blev indlagt i 1911 fra det nyoprettede elektricitetsværk i Holeby.

Efter hans død bestyrede sønnen Hans Christian Jørgensen (1891-1981) Annasminde i resten af moderens levetid, hvorefter han selv overtog den. Han blev i 1931 gift med Ida Elisabeth Hansen (1899-1968) fra Gundslev. H. C. Jørgensen byggede mange nye bygninger til gården og drev omfattende handel med kreaturer, bl. a. heste under krigen. Han virkede også uden for landbruget bl.a. i "Banken for Rødby og Omegn", hvis formand han var fra 1945-1963. Han sad i sognerådet fra 1936 til 1943.

Deres søn, Rasmus Jørgensen og hustru Birte overtog Annasminde i 1971. I 1967 var kvægbesætningen frasolgt og i 1971 solgtes også svinebesætningen.

Rasmus Jørgensen har i mange år været i bestyrelsen for Rødby Bank, han har repræsenteret Venstre i kommunalbestyrelsen. I en årrække var han formand for kornproducentforeningen, og var med da foreningen gik sammen med 12-mandssektoren

Drift

Om gården drift fortæller Rasmus Jørgensen: I 1956, da jeg var 23 år og elev på Tune Landbrugsskole, købte jeg Lindegård med 18 ha. I 1971 overtog jeg hjemmet, der dengang var på 55 ha og senere erhvervedes Malmose med 35 ha, Birkemose (35 ha) og Munksgård (60 ha.)

Indtil 2009 har jeg selv stået for driften, men i 2006 blev ca. 100 ha af Munksgaard og Birkemose solgt til vores datter Hanne Højer.

I 2009 blev hele arealet - både vores og Hannes - i alt 225 ha forpagtet ud til Nordisk Seed i Holeby.

I min tid blev gården drevet med et såkaldt lollandsk sædskifte, dvs. ligelig fordeling mellem hvede, sukkerroer og frø.

Slægtsoversigt

1821

Ole Hansen (1790-1848)

Gift med Anna Hansen (1792-1867)

1851

Svigersønnen Jørgen Sørensen (1819-1897)

Gift 1851 med Anne Olsdatter (1824-1882)

1855

Annasminde købes til selveje fra baroniet Søndrekarle.

1897

Sønnen Rasmus Christian Jørgensen (1857-1916)

Gift med Karen Line Hansen (1859-1926)

1916

Enken Karen Line Jørgensen.

1926

Hans Christian Jørgensen (1891-1981)

Gift 1931 med Ida Elisabeth Hansen (1899-1968)

1971

Rasmus Jørgensen (1933)

Gift 1956 med Birte Hedelin (1934)

Birte og Rasmus Jørgensen er 5. generation på Annasminde. Gårdens Solide stuehus er fra 1907, hvor opførelsesprisen var blot 7.000 kr.!

Lidsø Gods på Rødby Fjord

Årsmødets fortur besøger bl. a. Lidsø gods, hvor godsejer Anders N. Henriksen fortæller om sit hjem, hvor han er tredje generation, om udtørringen af Rødby Fjord og om retableringen af vådområder m. v.

Drift

Lidsø gods omfatter Lidsø avlsgård med 435 ha og Tjørnebjerggård med 255 ha. I alt 690 ha.

Det fordeler sig med 403 ha agerjord, 98 ha skov (nyplantet), 25 ha skov (gammel), 5 ha juletræer, 130 ha vådområder, 20 ha eng, 9 ha have/park, veje m.m.

Der dyrkes traditionel planteavl med maltbyg, hvede, brødrug og sukkerroer. Endvidere dyrkes energipil til brændsel.

Lidsøs historie

Godsejer Anders N. Henriksen fortæller: Lidsø er navnet på en aflang ø, der lå ved indsejlingen til Rødby fjord. Arealet var ca. 140 tdr. land.

Historien om Lidsø Gods er, sammenlignet med andre gårde af denne størrelse, ikke særlig lang, og ikke særlig præget af ærværdige ridders gang, men den har en meget dramatisk historie.

Det er historien om menneskets kamp med naturen.

I 1857 fik konsul P. A. Hage koncession på inddæmning af den sydlige del af Rødby fjord. Når projektet blev fær-

dig, ville det ikke længere være muligt at sejle til Rødby. Derfor måtte Hage betale byen 15.000 rigsdaler for denne koncession.

Hage gik i kompagniskab med et engelsk konsortium, og i 1861 begyndte de at pumpe. I det historiske år - 1864 kom der en voldsom oversvømmelse. Englænderne opgav, men konsul Hage fortsatte. Året efter købte han Lidsø og anlagde diger ved Rødby havn og sydvest for Lidsø. Han byggede vindmøller - efter hollandsk forbillede - og anlagde en dampsnegl.

Konsul Hage var af mønsk købmandsslægt og en meget betydelig købmand, som bl. a. handlede på England. Konsul Hage døde i 1872, men han døde dog inden stormfloden 13. november samme år, så han blev forskånet for at se sit værk ødelagt af naturkræfterne.

Hages enke solgte året efter Lidsø til etatsråd Laurits Jørgensen, Søllestedgård. Han fortsatte digebyggeriet og overdrog i 1875 gården til sin svigersøn, Georg Krüger, der var søn af den kendte landdagsmand Krüger fra Bevtoft i Sydslesvig. Krüger opførte Lidsøs hovedbygning i 1876. Den brændte allerede i 1879, men genopførtes i samme stil. Krüger var efter sigende en stærk og munter mand, og han anlagde haven og skoven. Han havde jordhunger og

opkøbte flere bøndergårde samt noget skolejord og oprettede gården Bindernæs. Landbrugskrisen i 1880'erne væltede Krügers optimistiske investeringer. Der blev mangel på likviditet, og han måtte sælge sit bedste aktiv, nemlig besætningen. Så længe etatsråd Jørgensen levede, så klarede Krüger sig dog, men da Jørgensen døde i 1889, måtte Krüger hurtigt give op.

I 1893 overtog Østifternes Kreditforening gården og indsatte den dengang 21-årige agronom Chresten Moesgaard-Kjeldsen til at bestyre pantet.

Med Moesgaard-Kjeldsen indledtes et langt og spændende kapitel af Lidsøs historie. Han var en usædvanlig begavelse, blev agronom allerede som 19-årig og ledede allerede som 20-årig to store brasilianske kaffeplantager. Hans viden var betydelig og hans oratoriske begavelse legendarisk.

I 1896 købte Moesgaard-Kjeldsen Lidsø og Bindernæs af kreditforeningen for 341.000 kr. Hans tekniske og organisatoriske evner kom på en hård prøve. Han gennemførte store afvandinger og dræningsarbejder, og i 1920 disponerede han over 1330 tdr. land, heraf var de 1100 agerjord.

Moesgaard-Kjeldsen var fra 1906 til 1913 medlem af Rødby Byråd. Det var ham, der sammen med ingeniør Markersen, var den drivende kraft for at få anlagt og bygget Rødbyhavn. I 1913 blev Moesgaard-Kjeldsen valgt ind i Folketinget for de radikale i Fredensborgkredsen. I Zahles regering under Første Verdenskrig blev han forsyningsminister. Han var dog eneren, og gik i 1920 med de såkaldte flensborgfolk, og han blev den egentlige årsag til Påskekrisen.

På grund af den manglende partidisciplin blev Moesgaard-Kjeldsen ekskluderet af Det radikale Venstre.

Omkring 1920 stod Moesgaard-Kjeldsen meget stærkt. Han havde opbygget en særdeles fin besætning, men han havde prioriteret meget hårdt og optimistisk. I 1926 og 1927 var år med usædvanligt meget nedbør, som gav mange oversvømmelser og i 1931 kom den voldsomme landbrugskrise. Krisen var hård ved Moesgaard-Kjeldsen, som ved så mange andre, og Moesgaard-Kjeldsen blev en bitter mand. Det satte ham i voldsom opposition til regeringen, samfundet og for den sags skyld - også sine naboer. Han blev medstifter af den såkaldte Randersbevægelse, det senere Landsbrugets Sammenslutning - LS - sammen med Christian Bach.

I 1932 var der på ny store oversvømmelser, og kort efter måtte Moesgaard-Kjeldsen forlade Lidsø.

Han forlod Lidsø under dramatiske vilkår, som i sig selv er en hel historie. Hans private indbo blev solgt på tvangsauktion samme år.

Moesgaard-Kjeldsen døde i 1935 under en agitationsrejse for LS.

I tiden mellem 1936 og 1942 var der flere forskellige ejere af Lidsø, men i 1942 købte teaterejer og slagtermester Carlo B. Riis Lidsø. Riis fortsatte dræningsarbejdet og var dygtig nok til at ansætte veluddannede forvaltere, og han moderniserede maskinparken og hovedbygningen.

I det hele taget lykkedes det for Riis at sætte sit personlige præg på gården.

Den 16. juni 1960 købte Harald Henriksen og hans fætter

Ernst Henriksen ejendommen for 1.750.000 kr. Fætrene oprettede et interessentselskab.

I 1971 overdrog Harald Henriksen sin part af interessentskabet til sønnen Jens N. Henriksen.

Godsejer Jens N. Henriksen havde en politisk karriere i Venstre, og blev senere præsident for Det kongelige danske Landhusholdningsselskab.

Harald Henriksen døde i 1989 - 79 år gammel, og Jens N. Henriksen døde den 3. januar 1990 - 53 år gammel.

Jette Henriksen, født Nymann, overtog hendes mands andel af Lidsø, og hensad i uskiftet bo indtil 1993. Hendes søn, Anders N. Henriksen, overtog da hendes andel af Lidsø.

Den 30. april 1992 købte man ejendommen Tjørnegård på i alt 242 ha eller 436 tdr. land. Senere er der købt småarealer til, og det samlede jordtilliggende er i 2012 på 692 ha.

Ernst Henriksen døde i 1997, og hans andel af Lidsø gik videre til hans tre arvinger: Reni Willert, Bjarne Saxhof og Ole Friberg.

Bjarne Saxhof købte i 2001 de to andre arvinger efter Ernst Henriksen ud af deres andel.

Bjarne Saxhof døde nytårsaftens dag 2003 uden at efterlade sig nogle livsarvinger, og derefter købte Anders N. Henriksen de resterende 75 % af interessentselskabet af boet efter Bjarne Saxhof, og han er nu enejer af Lidsø Gods.

Hovedbygningen ligger midt i parken med en behagelig afstand fra avlsgården. Der er opført i 1876 i en afdæmpet gotisk stil med i store proportioner. Den brændte i 1879 og genopførtes. Hovedbygningen nedbrændte igen nytårmorgen 1979, da hele Sydolland var dækket med sne i et par meters højde. Hovedbygningen blev genopført i samme stil, som efter branden nøjagtig 100 år tidligere.

Med kiærlighed og højagtelse

Af Ole Krogh Jensen, Brandelev.

To af gårdene i Næstelsø by var ejet af Rønnebæksholm gods. Det var matr. Nr. 7 Høagergaard, og matr. Nr. 8 Ellekildegaard. For sidstnævntes vedkommende er alle gamle dokumenter bevaret i gårdens private arkiv. Disse dokumenter fik jeg lov til at bruge som en del af kildematerialet, da jeg skrev bogen om Næstelsø Bys Historie.

Blandt disse dokumenter er det originale skøde, da Ellekildegaarden i 1854 solgtes til rent selveje af Rønnebæksholms daværende ejer, Marie Toft, som var gift med en af Danmarks største kulturpersonligheder, N.F.S. Grundtvig. Da jeg var dreng, kan jeg huske, når egnens befolkning var samlet til selskabelighed, talte man ofte om, da Marie Toft og Grundtvig kørte rundt og talte med godsets bønder, der indtil da var fæstere, for at få dem til at købe deres gårde til selveje. Det kostede mange steder stor overtalelse, for bønderne var forsigtige med at binde sig til økonomiske forpligtigelser. Selv om Marie Toft og Grundtvigs folkelighed og overtalelsesevne var stor, var det dog kun lidt over halvdelen af godsets bønder, som blev selvejere på det tidspunkt.

Blandt disse gårde var som nævnt Ellekildegaarden i Næstelsø, som købtes af dens daværende fæster, Hans Olsen, der havde siddet på gården som fæster siden 1824. På skødet til Hans Olsen står som sælger ejeren af Rønnebæksholm, Marie Toft, og som laugsværge N.F.S. Grundtvig.

Laugsværge betyder oprindelig lovlig værge og anvendtes om værger i almindelighed. Senere benyttedes udtrykket specielt om den værge, som enke efter sit eget ønske kunne antage sig, eller som efter omstændighederne blev hende beskikket af øvrigheden. Marie Toft, født Carlsen, var datter af Christian Carlsen til Gammelkøgegaard. Hun blev i 1840 gift med den daværende ejer af Rønnebæksholm, Harald Toft. Han døde allerede i 1841. To måneder efter hans død fødte Marie Toft en datter, Haralda Juditte Johanne Toft. Efter Harald Tofts død tilfaldt Rønnebæksholm hans enke. Hun beskrives som et meget begavet menneske med et ædelt, mildt og kærligt sind, der havde megen indflydelse, især på den kristelig opvakte del af befolkningen i det sydlige Sjælland. Med stor kraft og dygtighed drev hun sit gods, hvor hun færdedes meget, også i skovene, for at se efter om alt var i orden.

Den 24. oktober 1851 giftede Marie Toft sig med Grundtvig. Inden giftermålet overdrog hun ved gavebrev Rønnebæksholm til sin datter af første ægteskab, Haralda Toft, men forbeholdt sig selv ret til at styre ejendommen indtil datteren fyldte atten år.

Ægteskabet blev meget lykkeligt. Marie lod opføre et lille lysthus kaldet Venligheden, der nu er smukt nyrestaureret, i Rønnebæksholms have, hvor Grundtvig kunne få arbejdsro. Når de sammen nød deres aftenhygge, sang Marie Toft ofte for Grundtvig, der ikke selv var musikalsk. Den salme, som Grundtvig holdt mest af at høre Marie synge, var "Julen har englelyd", som han selv havde gendigtet efter en gammel latinsk-dansk salme fra 1569.

Den 15. maj 1854 fødte Marie Toft en søn, Frederik Lange Grundtvig, der blev hjemmedøbt af den lykkelige 71 årige fader. Det havde været en hård fødsel. Marie kunne ikke rigtig komme sig. En solklar sommermorgen fyre dage efter sønnens fødsel kunne Grundtvig ikke vække hende.

Hun var død i nattens løb. Det tog lang tid for Grundtvig at komme sig over tabet af Marie. I sin pine skrev han et digt der begynder "Hun er ej død, hun sover kun, hun end har smilet om sin mund." Han begravede hende fra Vartov kirke og ved begravelsen sang man efter Grundtvigs ønske "Julen har englelyd", skønt det ikke er en begravelsessalme. Hendes kiste blev ført til det Langeske fami-

liekapel på Claras kirkegård på Køge Aas, hvor også Grundtvig blev stedt til hvile efter sin død i 1872.

Efter Marie Tofts død styrede hendes broder, hofjægermester Hans Carlsen til Gammelkøgegaard, Rønnebæksholm for sin myndling Haralda Toft. Den 4. august 1855 rejste Rønnebæksholms bønder en mindesten for Marie Toft i Fruens Plantage, der er navngivet efter hende, tæt ved landevejen til Præstø. Den bærer følgende inskription:

*"Kiærlighed og højagtelse haver reist
denne støtte for
Anna Marie Elise Grundtvig født Carlsen
"Fra 1839 til 1854 var hun ejerinde af Rønnebæksholm
afskaffede hoverie skienkede iagtfrihed og overdrog eiendomsret.
Ikke til sit eget, men til sine undergivnes vel.
Derfor vil hendes minde altid leve.
Hendes sjæl er hos guds engle.
Hun var vor frelser kiær. Hun var os kiær."*

Rønnebæksholms bønder satte mindesmærket den 4. august 1855

Mindesmærket står stadig tæt ved den stærkt trafikerede Præstø Landevej, nu næsten skjult af træer. I mange år hilste bønderne ærbødigst med pisken, når de passerede mindesmærket. I dag suser den stærke trafik med 80 kilometers fart forbi og de færreste kender dets eksistens og historien bagved.

Må dette være med til at bevare historien og minderne om Marie Toft og Grundtvigs indsats og betydning for egnens befolkning i en tid, der er fuldstændig anderledes end dengang, og aldrig tidligere i historien har ændret sig så meget på så kort tid.

Kilder: Rønnebæk sogn med Rønnebæksholm af Franziska Carlsen Næstelsø Bys Historie af Ole Krogh Jensen

S. P. Jensen

Landbrugshistoriens forenede parthaver og forsker, 1. del

Af docent, dr. phil. Erik Helmer Pedersen.

I slutningen af september sidste år døde en af dansk landbrugshistorie store skikkelser Svend Peder Jensen, 93 år gammel. Dødsfaldet blev bemærket i pressen, men heller ikke mere, endskønt det skulle have givet anledning til de store overskrifter. Han havde været afdelingschef i Landbrugsraadet, kunne man læse et sted, men selv en højt betroet funktionærstilling af denne slags forlener sjældent dens indehaver med et historisk eftermæle, der rækker langt ud over øjeblikket. Men går man blot et par generationer tilbage, ville enhver med kendskab til landbrugets generalstab på Axelborg straks kunne have sat tingene på deres rette plads. Som leder af Landbrugsraadet og De danske Landboforeningers fælles økonomisk-statistiske afdeling 1966-81 var S. P. Jensen simpelthen den grå eminence, som gav alle økonomisk-politiske udtalelser fra landbrugets ledende folk en urokkelig soliditet. Tallenes tale kunne nok tolkes forskelligt, alt efter ens politiske standpunkt, men deres gyldighed kunne ikke anfægtes. Ud fra de givne forudsætninger fortalte de en sandfærdig historie, hvor ubekvemt budskabet end måtte lyde. Og S. P. Jensens status som landbrugets store talknuser gik næsten tilbage til hans ansættelse 1948 som sekretær i Landbrugsraadet, hvor han ni år senere blev fuldmægtig.

Hans livsbane, før han som 30-årig landbrugskandidat gik ind ad svingdøren til Axelborg og meldte sig hos Landbrugsraadets sekretariatschef H. Høgsbro Holm var på mange måder traditionelt udstykket. Han var søn af en gårdejer i Strøby på det nordlige Stevns, hvor han fødtes 18. september 1918. Efter endt skolegang havde han arbejdet med praktisk landbrug (og frugtavl) og senere været på Askov og sluttelig taget eksamen som landbrugskandidat fra Landbohøjskolen 1943. På hans generalieblad kunne man imidlertid læse, at han 1937-38 havde været på Fircroft College i Selly Oak, Birmingham. Dette college specialiserede sig i voksenuddannelse og forberedte eleverne til senere studier. S. P. Jensen opfattede heller ikke graden som landbrugskandidat som slutstenen på sit uddannelsesforløb, for i 1944 blev han student fra Ahms Kursus og gik derefter videre med landbrugsøkonomiske studier hos professor Kr. Skovgaard på Landbohøjskolen, hvorfra han fik den fornemme lic. agro-grad i 1953.

Han fik dog også tid til studieophold i England, Holland og USA og til internordiske højskoleophold, hvorunder han mødte sin finlandske kone Airi, som med sine vidtspændende interesser på det kulturelle område blev ham en inspirerende livspartner. Også på bilturismens område trådte (eller snarere kørte) han nye veje, idet han og familien år efter år turede det meste af Europa rundt i familiens beskedne campingvogn. Naturligvis tog de ved den lejlighed tusinder af lysbilleder af 1950'ernes Europa, der endnu ikke var osset ind i den tilsvovlende udstødning fra motorvejenes hærskarer af biler. På sin vis en kulturskat. Campingvognen fik til hans død en hædersplads i haven på Aldersrovej i Bagsværd. Den rummede for mange minder til at blive kasseret.

Trods sin rationelle og forstandsprægede grundindstilling

var S. P. Jensen i virkeligheden et meget følsomt menneske, til det yderste præget af en usvigelig loyalitet over for sin arbejdsplads og de titusinder af landmænd, hvis økonomiske ve og vel han om nogen følte sig forpligtet på. Selv om hans faglige sympati især samlede sig om de dygtige og fremadstræbende af slagsen, lå det ham fjernt at fremsætte letkøbte domme over de mindre dygtige eller heldige inden for den brogede flok. En landbrugsleder som Hans Pinstrup blev normalt ikke vurderet særligt højt, heller ikke på Axelborg, men S. P. Jensen holdt ham især til gode, at han altid talte gråbøndernes sag, og herved forstod man de almindelige landmænd landet over, som ikke tog præmier hjem på dyrskuer, men som med vekslende held og indsats bare passede deres bedrift og dermed sikrede den vigtige landbrugsproduktion. Under to verdenskrige var de med til at skabe den produktion, der som bytteobjekt sikrede samfundet de mest nødvendige rå- og hjælpestoffer.

Netop på det tidspunkt, da S. P. Jensen kom til Axelborg, skete der noget epokegørende nyt på borgen. De danske Husmandsforeninger stod siden 1939 uden for Landbrugsraadet efter et kortvarigt gæstespil i 1930'erne. Denne splittelse svækkede landbruget rent erhvervspolitisk, og selv om husmændene som modydelse for deres støtte til De Radikale nød en vis beskyttelse, især på det jordpolitiske felt, rakte denne protektion ikke langt ind på det landbrugsøkonomiske område. Krigstidens bundne produktions- og afsætningsformer stod foran liberalisering, som det faktisk skete i 1950, men de danske landmænd måtte se i øjnene, at noget sådant nok ville blive en temmelig ensidig affære. Deres knapt så dygtige kolleger på vore centrale afsætningsmarkeder ville bestemt ikke lade sig udkonkurrere på dansk manér, og derfor krævede de fortsat landbrugsimporten reguleret, dvs. begrænset, således at man kunne opretholde et højere nationalt prisniveau end verdensmarkedets, alt mens de danske importvarer kunne presses ned i pris gennem toldpålæg. Denne tvungne markeds- og prisindskrumpning ville især ramme husmændene, som i udpræget grad havde forøget deres svineproduktion, da netop flæskeprisen viste gode takter i de første efterkrigsår.

Det indså deres ledere godt, men de sad i en politisk klemme, eftersom de fra radikal og socialdemokratisk side forventedes at støtte et fremvoksende lønmodtagersamfund, og det kolliderede med ideen om give landmændene kompensation for tabet på eksportsiden gennem højere forbrugerpriser. I stedet sluttede husmandsforeningerne sig stiltfærdigt til andelsorganisationerne og landboforeningerne, da man september 1948 stiftede "Landbrugets Produktions- og Afsætningsudvalg", i realiteten et assisterende landbrugsråd. S.P. Jensen blev snart udvalgets sekretær, og den rolle passede som fod i hose til hans erhvervspolitiske grundsyn: Landbrugsjorden blev ikke dyrket af godsejere, gårdejere og husmænd, men af jordbrugere! Desuden indså han klarere end andre i samtiden, at landbruget efter endt liberalisering og dermed bortfald af forskellige stats-tilskud til nedbringelse af priserne på hjemmemarkedet ville blive mødt med et krav om effektivisering og dermed billiggørelse af landbrugsproduktionen. Traktoreringen var allerede godt i gang, landbrugets piger og karle søgte

ind byerne, og med den dagældende pristalsregulering ville en fordyrelse af forbrugerpriserne smitte af på lønudviklingen og dermed forværre konkurrencesituationen for en industri, der nu skulle ud på verdensmarkedet. Bybefolkningen havde en klar forventning om, at landbrugets mekanisering og rationalisering ville billiggøre produktionen og dermed resultere i lavere priser på fødevarer. I denne situation måtte landbrugets organisationer efter S. P. Jensens opfattelse melde klart ud rent pædagogisk: Hvis ikke man forbedrede driftsresultatet på hver enkelt ejendom, kunne man godt dreje nøglen om.

”Til Danmarks Jordbrugere!” Under denne overskrift tilsendte det nye udvalg og slagteriernes reguleringsorgan Baconudvalget omkring 1950 samtlige husmænd, gårdmænd og godsejere en 16 sider lang pamflet på sepiatonet papir om ”Aktuelle Fodringsproblemer”. Med S. P. Jensen som pennefører gjorde man indtrængende læserne opmærksomme på, at ”Svineholdets Økonomi staar og falder med Foderforbruget”. Trods Marshallhjælpen indebar efterkrigstidens knaphed på dollars, at man ikke kunne importere foderstoffer i tilstrækkelige mængder, og derfor måtte man forøge den hjemlige foderproduktion. Pjecen må ses i sammenhæng med en redegørelse af maj 1950 om ”De danske Landbrugsorganisationers Maal for Udviklingen i dansk Landbrug indtil 1952-53”, som tilgik den amerikanske Marshall-Mission i København. Den veldokumenterede og perspektivrige redegørelse kunne lige så godt have heddet S. P. Jensens fremtidsorienterede landbrugshistorie, og blev da også udgivet af Landbrugets Produktions- og Afsætningsudvalg som særtryk af Landbrugsraadets Meddelelser.

Fulgte landmændene da disse gode råd? Jo, de intensiverede skam produktionen på alle leder og kanter, men deres salgspriser kunne ikke holde trit med omkostningsudviklingen. De stærkt stigende detailpriser på fødevarer havde via pristallet ”bidraget meget væsentligt” hertil, kunne man læse i S.P. Jensens omkostnings- og prisundersøgelse for perioden 1948-54, udgivet i fællesskab af andelsselskaberne, husmandsforeningerne og landboforeningerne 1955. Den dokumenterede, at hvor det samlede omkostningsniveau var steget med næsten 1/3, ikke mindst bestemt af den indenlandske pris- og lønningudvikling, var salgspriserne kun gået 7 % op. Når pristallets fødevarerudgift i samme periode var forøget med hele 42 %, måtte det være distributionsledet og ikke landmændene, der havde kapret den største bid af fortjenesten. Med en sådan sober og præcis redegørelse ville landbruget komme til at stå stærkt i den politiske debat.

Denne pris- og omkostningsklemme var dog for intet at regne mod den forværring af eksportsituationen, der meldte sig med stigende styrke fra midten af 1950'erne og som endte med opdelingen af Europa i to markedsblokke, toldunionen EF, populært kaldet Fællesmarkedet, i 1957 og frihandelsområdet E.F.T.A. tre år senere. Trods landbrugets modstand gik Danmark ind i et EFTA, hvor frihandelen ikke omfattede landbrugsvarer. Samtidig blev de danske landbrugsorganisationer nærmest splittet op i indbyrdes konkurrerende fraktioner, idet øboernes husmands- og landboforeninger i 1958 dannede Landbrugets Afsætningsråd i protest mod den voksende jyske dominans på det erhvervspolitiske felt, oven i købet yderligere radikaliseret gennem en pågående agitation fra et genopstået Landbrugernes Sammenslutning, L.S.

Der fulgte nogle urolige år, der bød på noget hidtil uhørt som en landmandsstrejke og en reorganisering af Land-

brugsraadet, indtil det lykkedes den stærke venstrepolitiker Anders Andersen som rådets magtfulde præsident at få samlet de splittede kræfter. Husmændene holdt sig dog stadigvæk uden for det gode selskab, men skrev dog under på den henvendelse til politikerne, der samme år gav basis for at etablere hjemmemarkedsordninger af forskellig slags inden for en nærmere aftalt ramme. Den fik to år senere sin endelige form som led i regeringens Kragssåkalde helhedsløsning. Det aftalte støtte beløb sig til 415 mio. kr. Stadig ventede man på, at general de Gaulles Frankrig skulle sige ja til Englands og dermed Danmarks optagelse i Fællesmarkedet.

I disse så urolige og på mange måder skæbnsvangre år kom en S. P. Jensens regnekunst på sin hidtil alvorligste prøve. I nært samarbejde med Landøkonomisk Driftsbureau under dets forskningsleder, den senere professor Carl Thomsen, kunne han i 1966 med Monopoltilsynet som udgiver fremlægge en fyldig rapport om ”Effektivitetsudviklingen i landbrugsproduktionen”, den afgørende målestok ved udregning af landbrugsstøtten. Med visse forbehold nåede de her frem til, at forholdet mellem indsats og produktion siden 1951-52 kunne udmøntes i en omkostningsbesparelse eller effektivitetsfremgang på 1,3% om året. Derigennem havde man fået et nøgletal til beregning af den årlige landbrugsstøtte. Året efter barslede han på et seminar i Nordens Bondeorganisationers Centralråd med det epokegørende forslag, at den effektive landmand skulle sikres en rimelig indtægt gennem langsigtede produktionsaftaler om nærmere angivne mængder og kvaliteter.

I flere år havde man været klar over, at der måtte ske en udskilning af de ineffektive landmænd, og ved lov af 16. juni 1962 brød man flere hundrede års traditioner ved at tillade sammenlægning af små ejendomme på under 5 ha til 12-17 ha store gårde. Det skete under henvisning til et flertalsforslag fra Landbokommissionen af 1960, der kunne oplyse, at der i de sidste 24 år var nedlagt ca. 18.000 små ejendomme. Vandringer fra land til by var en fastslået kendsgerning. Dette traditionsbrud huede næppe den historisk bevidste landbrugsforkæmper S. P. Jensen, som i virkeligheden var en varm ven af husmandsbruget, når blot det blev drevet effektivt nok, og man fik de priser, man ærligt havde fortjent for det hårde slid. Men der var ikke tid til at begræde udviklingen, da det fra juli 1969 stod klart, at Frankrig ikke længere ville forhale en udvidelse af Fællesmarkedet.

Som bekendt kom Danmark efter en folkeafstemning 2. oktober 1972 med i EF (EU) pr. 1. februar 1973, og S. P. Jensen og hans tro medarbejdere fik nok at gøre med at overvåge den økonomiske fremgang, alle ventede sig så meget af. De og andre blev nok lidt skuffet, ikke mindst fordi en galopperende forværring af det danske rente- og omkostningsniveau saksede ikke så lidt af den attråede gevinst. Desuden krævede en aldrig hvilende strukturrationalisering mange penge, og da renten steg til astronomiske højder, måtte talknuseren S. P. Jensen på ny levere de landbrugsøkonomiske data, der ikke lod sig bortforklare som politisk ønsketænkning, men som uigendrivelige vidnesbyrd om landbrugets problemer med at finde sin rette plads i et pristalsreguleret lønmodtagersamfund. I denne situation kunne S. P. Jensen ty til en rekreativ beskæftigelse, han havde dyrket i mange år: Landbrugshistoriske studier i forlængelse af slægtshistoriske undersøgelser over bønderne på hans kære Stevns, men det skal vi vende tilbage i en senere artikel i Slægtsgården. S.P. Jensens historiske indsats lader sig ikke sådan destillere til nogle få linjer i en slags blå bog.

Fra Slægtsgårdsarkivet

Ved Inger Nissen.

Vi har i Slægtsgårdsarkivet haft besøg af Susanne Vincentz Jensen fra Aale ved 7160 Tørring. Susanne afleverede en meget stor bunke artikler om gårde fra LANDBRUGS-NYT, heraf mange vi ikke i forvejen har i arkivet. Dejligt det bliver afleveret her til glæde for andre. Susanne skriver selv om, hvordan hun har fået artiklerne:

Hvordan finder man de slægtsforsknings-interessante materialer

Det viser sig til tider at være ganske pudsigt, hvordan et lille vink kan bringe én videre i at finde historiske materialer. Således besøgte jeg lidt af nysgerrighed Max Rehder, Gryderup ved Boeslunde på Vestsjælland. Gennem min mor havde jeg hørt at Max, som nu ikke lever mere, var en historisk samler. Det var han, og med stor gæstfrihed viste han mig rundt i sine samlinger. Til sidst sagde han henkastet: "I alle de mapper der står dér, er der en hel del om gårdhistorie, dem kan du jo kigge i, hvis du synes!" Og det syntes jeg og gik i lag med 16 smalle ringbind fyldt med Ellen Valentins fine tegninger i Landbonyt, fint flankeret af de forskellige gårdes historier. Efter en rum tid stødte jeg pludselig på en ane, som jeg længe havde ledt efter. Via

disse oplysninger fra Max Rehder's skatkiste, fik jeg kontakt med denne anes efterkommer Poul Andersen, Lund ved Vallensved, som i fuldstændig lighed med Max har sin egen historiske samling og gennem mange år har været aktiv i slægtsgårdsforeningen. Det helt specielle er, at Poul Andersen og jeg er beslægtede i to familier. At besøge Poul må sammenlignes med at aflægge besøg i Aladdins Hule, både hvad angår hans viden og materiale.

Helt i starten af min materialejagt fik jeg forbindelse med en tredje historiesamler Holger Hejlesen, Bisserup nær godset Holsteinborg. Holger har gennem hele forløbet kunnet guide og fortælle og har kunnet henvise mig til nye steder og personer. Således har jeg været beriget med at kende tre garvede, gamle, gubber inden for såvel lokalhistorisk forskning som slægtsforskning. Det har været en rig rejse, og som vi alle nok ved - en rejse man ikke skal tage på for sent. Således er jeg taknemmelig over mødet med Max inden han sagde farvel. Da jeg besøgte Max Rehder's enke fik jeg overdraget alle gårdbeskrivelser og landbrugsrelevante personbeskrivelser, som Max Rehder havde samlet siden 1990. Disse beskrivelser er nu leveret videre til slægtsgårdsforeningens arkiv, hvor de kan komme til gavn for andre, der søger.

Nye medlemmer:

Gårdejer - Keld Andersen
"Lærkehøj" - Hjortevej 7 - 3760 Gudhjem

Ester og Arnth Mortensen
Korsør Landevej 541 - 4242 Boeslunde

Merete og Bjarne Hansen
Spangsvej 89 - Udby - 4750 Lundby

Gårdejer - Søren Holstener Larsen
"Holstenergård"
Toreby Østergade 12 - 4891 Toreby L.

Gårdejere - Lotte Nielsen og Erling Andersen
Ålemarksgyden 150 - 5270 Odense N

Gårdejere - Annette og Sven Olaf Ottosen
"Søndersthovedgård"
Søndersthovedvej 9 - 7323 Give

Mette Nordendahl
"Nordendahl"
Ulleruphusevej 21 - 7900 Nykøbing Mors

Gårdejere - Karen og Morten Laursen
"Assendrupgård"
Århusvej 345 - 8300 Odder

Gårdejere - Jette og Niels Brink
"Vinderslev Østergård"
Haurbakvej 19 - 8620 Kjellerup

Dyrlæge - Carl Viggo Jensen
Beringsvænget 6 1,-2 - 8700 Horsens

Gårdejere - Vibeke og Ib Binderup
"Østervang"
Grenaavej 281 - 8963 Auning

Gårdejer - Finn Nielsen
"Tulsted"
Aspvej 4 - 9520 Skørping

Grethe og Ole Nørgaard
Dalgasgade 11 - 9700 Brønderslev

Gårdejere
Anette og Henrik Sørensen
"Holtet"
Hummelhedevej 102 - Sterup - 9740 Jerslev

Et menneske jeg kender

Af Anders Knudsen Pedersen, Snedsted I Thy.

Som elev på Engelsholm Højskole, i vinteren 1946-47 skrev vi stile. Forleden fandt jeg i mine gemmer et stilehæfter fra den gang. Vi skulle blandt andet fortælle om et menneske, som var særpræget. Den gang kaldte jeg ham Sofus, han rigtige navn var Kresten Mikkelsen.

Hans navn er Sofus, og jeg har kendt ham fra jeg var lille, og kan ikke mindes ham andet end som en gammel mand. Det bragte altid et frisk pust med sig, når han kom, og han kom jævnlig, så sad jeg og hørte ham fortælle.

Det bedste han vidste, var at få en kop kaffe og en cigar. Når han så bagefter kunne komme med far ud i stalden for at se besætningen, var han rigtig i sit es. Han havde gerne sin kæp (stok) med og så skulle I have set, hvordan han målte kalvene på kryds og tværs.

For kalve var nu hans livs store interesse. Sofus har gjort mangan en kalvehandel i sine dage, men det var næsten altid kviekalve, han købte. Vi har fået mange tyrekalve af ham, som han selv lagde til, og I kan tro, han blev ved at følge dem mens de voksede og blev store. Hans valgsprog var altid " Det er dennem røgende den bedst åen al sammen". Det var nu også gode kalve, han handlede med, de dårlige vilde han ikke have med at gøre. Mangan gang, når vi har set ham vandre af sted med kæppen under armen kunde vi være visse på , at nu skulde der gøres en handel. Det var var ikke sådan, at han havde kæppen med for at støtte sig til, det var han for rask til, nej den skulde til at måle med.

Han har en lille ejendom på en halv snes tønder land, det kan ikke siges om ham, at han har været en foregangsmand; men det at han i dag sidder som en holden mand skyldes derimod utrolig nøjsomhed, han har ikke givet 25 øre ud , hvor de kun kunde spares.

Men siger om ham , at han har været gerrig, det vilde være synd.

Ejendommen som han stadig driver ligger i kanten af mosen, ejendommens jord er sur og trænger til dræning, men nu, da han er langt op i de 80, var det vel ikke at forlange, at han skulde have særlig stor lyst dertil. Han kone er levende endnu, de har haft en datter, men hun døde i en ung alder.

Nu da de begge er blevet så gamle, er en karl, som kom til dem som dreng, og som tjente hos dem i mange år, flyttet ned til dem.

Han er nu gift og har to små tvillinger, som er de gamle til stor glæde. Man ser ofte den gamle Sofus kommer vandrede med de små ved hånden, når han været en tur nede i mosen for at se til tørvenerne, eller været henne for at flytte fårenes tøjrepæl.

De smås og så den gamles trin passer jo godt sammen. Da de ingen familie har af betydning skal den unge karl (nu mand) arve dem, når en gang de går bort.

Det er den gamle Sofus ønske, at han må få lov til at blive i sit gamle hjem til han en gang må bæres bort der fra at stedes til hvile i den store have.

*

Vinteren 1946-47 husker jeg som meget kold, allerede før jul var Engelsholm sø tilfrosset, og vinteren holdt ved længe. Hjemme i Gjærstøl havde de karl, som ville arbejde i tørvemosen for sommeren, men de kom først i gang langt hen i maj måned, På grund af ,at jorden var frosset i dybden. Det nød vi så godt af.

Anders Knudsen Pedersen

JENS OG ANNA JENSENS FOND

Dansk Slægtsgårdsforening administrerer Jens og Anna Jensens Fond, der uddeler rejselegatertil unge, der vil uddanne sig i teoretisk eller praktisk landbrug i udlandet.

Legatportioner på 5.000 og 10.000 kr. uddeles til ansøgere, der for at komme i betragtning, er i udlandet mindst 6 eller 8 måneder.

Ansøgning sendes til:

Carl Martin Christensen, Kåregård, Badstrupvej 39, 5485 Skamby

Fra hestekræfternes tid

Klip fra Sorø Amtstidende.

1911:

I lørdags Aftes, da Folketingsmand Rs. Andersens Søn, Holger Andersen, vilde trække en Hest forbi en anden Hest, der stod paa Marken, slog denne Hest bagud og ramte den unge Mand i Underlivet. Han førtes straks til sit Hjem og blev hurtigst muligt taget under Lægebehandling, men desværre viste det sig, at beskadigelserne var af en meget alvorlig Natur. Den unge mand laa her med store Smerter indtil han mandag ved Middagstid bukkede under for sine Lidelser. Han blev 21 Aar.

*

1911:

Hele Dagen har der lydt et festligt Kor af Klokkeklang omkring i vor Byes Gaders. Kaneklokkernes Klang. Thi i Aftes sneede det tommetyk over Byen og lagde sig blidt som et skærmende Dække over alt. Næppe en Vind rørte sig, derfor blev Sneen liggende, hvor den faldt, derfor var det saa behageligt i Aftes at gaa rundt i det rolige Snevejr, og derfor er Træer og Tage saa maleriske i Dag. Og hvilket Kaneføre det maatte blive. Og i Dag har da ogsaa en stor Del af Omegnens Landboere været en lille Tur herinde i Byen pr. Slæde eller Kane. I dette Øjeblik farer 3 Kaner med klingende Spil forbi nedenfor vore Vinduer.

*

1936:

Zoneredningskorpset maatte i Aftes ud til Gaardejer Ole Nielsen i Seerdrup og hjælpe en Hest op af en Ajlebeholder. Det var et ret besværligt Arbejde, men det lykkedes.

1936:

Pr. Hjulbør transporterede en Mand i Gaar en anden fra Gørlev til Slagelse. Det drejede sig om et Væddemaal paa 20 Kr. Turen skulle gøres paa 4 Timer, men den fuldførtes paa 3 Timer og 7 Minutter.

*

1936:

Paa Annebjerggaardens Marker, hvor man er ved at fylde en Mergelgrav med Risbunker o. lign. gik et Spand Heste i Gaar Eftermiddag i Graven med Vognen, mens Kusken et Øjeblik havde vendt sig fra dem, for at give en Besked. Falck tog Hestene, der stod i Vand og Pløre til Halsen, op i uskadt Stand.

*

1936:

Spadseret til København paa 18 Timer. Tre unge Landvæsenselever paa Idagaard blev i lørdags enige om at prøve, hvor hurtigt de kunne gaa til København. De startede Kl. 8 Lørdag Aften, Arbejdsdagen var begyndt Kl. 4, fra 100 Km-Stenen paa Korsør Landevej og første Mand, den 17 aarige Mogens Fasterholt, ankom kl. 2 i Gaar Eftermiddag til Raadhuspladsen. Nr. 2 blev Otto Lawaetz, der brugte 20 timer til turen, medens den tredje Deltager opgav efter at have gaaet 80 Km.

*

1937:

Smedesvend Johannes Andersen, Bakkenborg, var i Middags ved at sko en Hest, da Hesten pludselig vendte sig om og bed ham i højre Haand, hvorved to af Fingerne læderedes ret alvorligt. Andersen måtte søge Lægebehandling.

Slægtsgårdsdiplomer

Dansk Slægtsgårdsforening udarbejder slægtsgårdsdiplomer til medlemmerne. Det er et fornemt dokument med påtrykt tekst om generationerne.

Et diplom koster for skrivning og trykning 600 kr.

Skal der udarbejdes et slægts- og gårdhistorisk materiale til grund for slægtsgårdsdiplomet betales det særskilt.

Yderligere information om Slægtsgårdsdiplomet fås hos sekretær Inger M. Hansen tlf.: 59 27 59 77.

Midtjysk kreds

Kredsen arrangerer lørdag den 31. marts 2012 kl. 13.30 et møde på Viborg Museum (tidligere benævnt Stiftsmuseum) Hjultorvet 9-11, Viborg, hvor vi kan bese den store Rasmus Christiansen (Rasmus X) udstilling af hans fantastiske malerier af bl.a. køer i det danske landskab i egnen omkring Hjarbæk Fjord. Udstillingen er enestående, da den bl.a. indeholder ukendte malerier, som er udlånt fra private samlinger på Viborgegnen.

De fremmødte bedes vente udenfor museets indgang, så der kan holdes mandtal. Foreninger kan nemlig opnå en billig billetpris, når man møder talstærkt frem.

Kl. 14.30 - 15.00 er der afgang til Vordegaard (tæt ved Hjarbæk), hvor vi skal bese de berømte gårdfriser over danske husdyrracer, som Rasmus Christiansen malede i tiden omkring Første Verdenskrig. Ejeren af Vordegaard, Poul Villumsen, vil her fortælle om Rasmus Christiansens store værk, der desværre er i en dårlig forfatning.

Kl. 16.00 serveres der til slut kaffe og brød på Hjarbæk Kro, der jo var Rasmus Christiansens sommerresidens, hvad for øvrigt er blevet fortalt om i et af de sidste numre af "Slægtgården".

Ejgil Overby.

Nordsjællandskredsen

Vi holdt generalforsamling/vintermøde på Skævinge kro tirsdag d. 31. januar. Formandens beretning var bl.a. om sommerudflugten, som var til J. F. Willumsens museum i Frederikssund og videre til Selsø Slot i Hornsherred og til afslutning spisning på Gerlev kro.

Bestyrelsesvalgene var genvalg til Helen Henriksen og Jens Brogaard Jensen.

Efter kaffen fortalte borgmester i Lejre kommune Mette Touborg om det at være borgmester af i dag med de udfordringer det giver. Lejre kommune er dannet af tre landkommuner, der gik sammen og er på ca. 25.000 borgere.

Som borgmester kan man ikke altid være enig med Christiansborgpolitikernes i deres lyst til at lovgive og regulere kommunerne!

En hjertesag for Mette Touborg er at få samlet hele byrådet omkring "Lejrestrategien 2012", hvilket bl.a. er at blive hovedstadens økologiske køkkenhave.

Mette Touborg er født i Lemvig og ud af en aktiv politisk familie. Hendes søster ejer fødegården og er syvende generation.

Ved 22 tiden rundede vi af, det havde været en interessant aften, som kunne have fortsat – for spørgelysten fejlede nemlig ikke noget.

Jens Brogaard

Sjælland Syd

Slægtsgårdsforeningen Sjælland Syd indbyder til generalforsamling i Everdrup Samlingshus, Everdrupvej 20, 4733 Tappernøje fredag den 16. marts 2012 kl. 14.00.

Efter generalforsamlinger vil der være musikalsk underholdning med Anni og Bente Jørgensen. De er kusiner, og de vil underholde med danske og udenlandske sange, syng sammen sange og guitar-spil.

Kaffe/kage og underholdning 50 kr.

Mød op til en underholdende eftermiddag.

Ole Krogh Jensen

Vestsjællandskredsen

Vintermødet afholdtes 24. januar på Landbrugsskolen i Høng. Vi begyndte med generalforsamling. Formanden, Karen Andersen aflagde beretning, og kassereren Chris Lund Jensen fik godkendt regnskabet, der udviste et smukt resultat. Da Henning Petersen, Tjørnede ikke ønskede genvalg, valgtes Anders Gangergård, Tjørnede til nyt bestyrelsesmedlem. Inger Skovgaard Jensen blev ny bestyrelsessuppleant, og Vagn Juel Jørgensen valgtes til revisor efter Kaj Nielsen, som ønskede at stoppe efter mange års indsats. Først i bestyrelsen for Sjælland Syd, og fra oprettelsen af Vestsjællandskredsen i 1989 til 1998 medlem af denne kredsbestyrelse og derefter revisor.

Derefter serveres kaffen og så fortalte sognepræst Hanne Bohr, Bjæverskov om sin berømte farfader, videnskabsmanden Niels Bohr. På en forklarlig måde fortalte Hanne Bohr om Niels Bohrs videnskabelige resultater, så alle forstod det svært tilgængelige stof. Vi hørte også om hans arbejde for atomkraftens fredelige udnyttelse m. m. Foredraget afsluttedes med fortællingen om familiemennesket Niels Bohr, som i ægteskabet med Margrethe Bohr fik seks børn.

De 34 medlemmer havde en på alle måder interessant eftermiddag.

Den 7. juni afvikles sommerudflugten. Den er henlagt til Fyn med besøg på det gamle herresæde Ørbækklunde, sejltur på Odense å, besøg i Glavendruplunden, hvor slægtsgårdsforeningens tidligere landsformand, Carl Martin Christensen, fortæller og dagen slutter på Ditlevsdal Bisonfarm, hvor vi først hører om okserne, ser de prægtige dyr og slutter med at smage på herligheden.

OGN

KLIP

Tilmelding til Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde 2012

Tilmelding kan kun ske skriftligt eller pr. e-mail til Slægtsgårdsforeningens forretningsfører Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, e-mail: imhan@post.tele.dk senest den 1. april 2012.

For deltagere som ikke skal overnatte senest den 1. maj.

Når tilmelding er modtaget fremsendes regning og deltagerliste.

FØLGENDE DELTAGERE TILMELDES (skriv tydeligt):

Navne _____

Adresse: _____

Telefon: _____

Hermed bestilles (skriv antal personer)

- Møde**
- _____ Besøg på "Lungholm"
 - _____ Frokostbolle og kaffe m. brød, fredag
 - _____ "Lidsø" og Rødby havn og fjord
 - _____ Middag, fredag
 - _____ Frokost, lørdag
 - _____ Eftermiddagskaffe, lørdag
 - _____ Festmiddag, lørdag
 - _____ Frokost, søndag

- Overnatning**
- _____ Lørdag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Lørdag - søndag, enkeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, enkeltværelse

- Busser**
- _____ Bus, lørdagsudflugt
 - _____ Bus, fortur med påstigning _____

KLIP

Eventuelle afbud meddeles **straks** til Inger M. Hansen, hvis betaling skal undgås.

KOPI TIL EGET BRUG:

Hermed bestilles (skriv antal personer)

- Møde**
- _____ Besøg på "Lungholm"
 - _____ Frokostbolle og kaffe m. brød, fredag
 - _____ "Lidsø" og Rødby havn og fjord
 - _____ Middag, fredag
 - _____ Frokost, lørdag
 - _____ Eftermiddagskaffe, lørdag
 - _____ Festmiddag, lørdag
 - _____ Frokost, søndag

- Overnatning**
- _____ Lørdag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Lørdag - søndag, enkeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, enkeltværelse

- Busser**
- _____ Bus, lørdagsudflugt
 - _____ Bus, fortur med påstigning _____

Returadresse:
Inger M. Hansen,
Svalevej 13, 4440 Mørkøv
ID: 47395

 POST
B **PP** DANMARK

Maribo

På Maribos byvåben byder Den hellige Birgitta velkommen, fordi Maribo er navnet på det Birgittinerkloster – Habitaculum Mariae – som byen voksede op omkring i middelalderen. Habitaculum Mariae betyder Marias Bolig, heraf bynavnet Marienbo og senere Maribo.

Dronning Margrethe skænkede i 1408 Birgittinerordenen jord midt på Lolland, og 1416 regnes for klosterets stiftelsesår. Kort efter gav kongen klosteret ret til at anlægge en by ved klosteret.

Byens kirke brændte i 1596, hvorefter borgerne henvistes til klosterkirken. I 1631 overgik klosterkirken helt til byen. I 1803 deltes Fyns stift, hvorved Lolland-Falster blev et nyt stift med kirken i Maribo som domkirke.

Birgittinerordenen blev stiftet af den svenske stormandsdatter Birgitta (1302-1373). Ordenens klostre var dobbeltklostre, indrettet for 60 munke og 25 nonner, under ledelse af en fælles abbedisse. Birgittaordenen er meget Marialogisk. Dyrkelsen af Jesu moder er naturligt for en orden skabt af en kvinde og sponsoreret af en kvindelig regent (Dronning Margrethe). Efter reformationen blev klosteret i Maribo afviklet, og i 1556 indrettet til adeligt jomfrukloster, hvor adelens ugiftelige døtre kunne få ophold.

Havde en adelsfamilien for mange døtre, måtte nogle sendes i kloster, for ellers blev medgiften for lille, for dem der skulle giftes, og medgiften afgjorde giftemålets sociale stade. Nu var de katolske klostre væk, og derfor oprettedes en ny institution for adelsfrøkener.

Det var også i Maribo Kloster, at kong Christian den Fjerdes datter med Kirsten Munk – Eleonora Christina (1621-98) – levede sin sidste år. Jomfruklosteret blev nedlagt i 1621 og derefter blev bygningerne revet ned.

Klosterkirken, der i 1803 blev domkirke, er et enkelt med meget interessant bygningsværk. Opførelsen er begyndt samtidig med klosteret og den stod færdig i 1470. Kirken er af den type, der kaldes en kirkehal, hvor de tre skibe er lige høje og lige brede, i modsætning til basilikanen, hvor midterskibet har den dobbelte bredde og højde af sideskibene. Koret er i overensstemmelse med ordensreglerne anbragt mod vest. Koret er hævet seks trin over skibet, således at ordenens krav om 12 altre, et for hver apostel, kunne stå på trappens trin. Tårnet i vests er imod ordensreglen, men man skulle have et tårn til kirken. Senere blev det revet ned og ved restaureringen i 1890'erne blev tårnet genopført.

Nord for kirken lå nonneklosteret og syd for munkeklosteret, og kirken var til fælles afbenyttelse. Munkene holdt til på gulvet og nonnerne gik på gallerierne.

Da kirken i 1596 blev byens kirke, efter at sognekirken var blevet ødelagt af brand, fik jomfruene deres kirke i det gamle kor i vest, medens byens borgere fik indrettet et kirkerum med alter i øst. Senere er kirkerummet retableret med alteret i vest.

I 1995 etablerede Birgittinerordenen sig igen i Danmark, idet de indrettede sig i Næstved, men i 2003 flyttede de til Maribo, og her indviedes i 2006 det nye kloster, som er indrettet i et tidligere børnehjem og suppleret med de nødvendige bygninger som f. eks. klosterkirke.

Hotel Maribo Søpark blev opført i 1968, og hed dengang Hotel Hvide Hus. Og dette hotel er centrum for Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde 2012.

OGN